

В економіці область управління дала декілька фразеологічних інновацій. Распространенность значительного количества “экономических фразеологизмов” свидетельствует об особенной роли экономического базиса в социальной жизни людей.

Ключевые слова: формирование умений, фразеологические инновации, словарный запас, речевые умения, общение на иностранном языке, семантизация, первичный контекст, экономический базис.

SKURATIVSKA H. S. Skills Formation of New English Phraseological Units Using by Students of Economic Specialities.

The lexical skills should be considered as an inalienable component of the foreign languages teaching content. Using new phraseological units during teaching business English to students of economic specialities is important and topical. This highly improves their skills of communication belonging to another language. The semantics and automation action stages are distinguished in the students learning process of the new phraseological units. All various ways of semantics can be divided into two groups – translatable and not translatable. Forming of skills of the use of new phraseology units of English the students of economic specialities are by the necessary component of educational process from business English on economic faculties in higher establishments of education, without what impossible preparation of skilled specialists in industry of economy.

The sphere of management gave some phraseological innovations in economy. Wide –spreadness of considerable amount of economic phraseological units affirms the special role of economic basis in the social life of people.

Keywords: skills formation, phraseological innovations, vocabulary, speech skills, communication belonging to another language, semantics, primary context, economic basis.

УДК 378.091.12.011.3-051

Степаненко О. О.

ОБҐРУНТУВАННЯ ПОНЯТТЯ “ТЬЮТОР” У ОСВІТНЬО-ДОСЛІДНИЦЬКОМУ ПРОСТОРИ

У статті здійснено аналіз наукових праць присвячених становленню та розвитку тьюторської системи освіти у Великобританії. Розкрито сутність поняття тьютор та охарактеризовано його різновиди. Розглянуто поняття тьюторства як незалежного навчання, що здійснюється під керівництвом і за допомогою тьюторіалів і занять у маленьких групах, що спрямовані на потреби кожного студента і розвиток його її здібностей критично мислити, ідентифікувати і оцінювати відповідні джерела. Описані поняття “ментор”, “фасилітатор” як різновиди індивідуального супроводу у вищій школі Великобританії. Висвітлені основні напрями роботи тьютора відповідно до його ролі, як організатора, консультанта, наставника. Проаналізовано академічне та студентське тьюторство як окремі види діяльності у британській вищій школі.

Ключові слова: тьюторство, тьютор, ментор, наставник, тьюторська система.

Кардинальні зміни, що відбуваються в світовому суспільстві, економічні зрушення, інформатизація всіх сфер життя людини, процеси світової інтеграції неминуче призводять до змін в освіті ряду країн.

Модернізація вищої системи освіти України має на меті створення такої моделі освітнього процесу, в якій би оптимально поєдналися кращі вітчизняні й зарубіжні традиції. Поєднання гуманістичних традицій української педагогіки та зарубіжного досвіду виховання особистості, здатної до активних самостійних дій, надасть можливість створити динамічну, мобільну, конкурентоспроможну модель освітньої системи.

Вітчизняні педагоги здійснюють дослідження традиційного та інноваційного досвіду різних країн, активізують розвиток нових теоретичних та експериментальних праць, впроваджують найефективніші освітні технології в педагогічний процес.

Однією з найефективніших систем освіти, на думку вчених-дослідників є тьюторська система освіти, яка постійно розвивається та удосконалюється.

Дослідженням питань щодо становлення та розвитку тьюторства займалися в різні періоди Gordon E., Moore M., Palfreyman D., Л. В. Бендова, Л. М. Долгова, Т. М. Ковальова, Є. Б. Колосова, А. М. Бойко, А. П. Махов, О. Ю. Леонтева, Г. Андреева, Л. В. Бендова, Н. В. Пелипичевская, Я. М. Бельмаз, Є. В. Белицкая, Є. А. Челнокова та інші.

Мета проаналізувати підходи щодо трактування понять “тьютор” татьюторство у сучасній вищій школі.

Феномен тьюторства (наставництва) бере свій початок в XII столітті у Великобританії і формується в XIV столітті в англійських університетах: Оксфорді, а згодом, і в Кембріджі. Важливою роллю тьютора було керівництво учнівським релігійним розвитком, а саме: інструкції відносно регулярних відвідин богослужінь, дотримання правил поведінки в Божий день (неділя), читання Біблії, рекомендації щодо вивчення інших літературних джерел тощо.

Однією з найбільш важливих освітніх функцій тьютора було керівництво читанням його учнів. Тьютори готували базові інструкції, записи та, навіть, друковані рекомендації до предметів і дисциплін. Крім того, тьютори готували своїх підопічних до публічних диспутів.

Згодом тьюторство набуло статусу окремої університетської форми наставництва. Функції та посадові обов'язки тьютора змінювалися у зв'язку з політичними, соціальними, культурними змінами суспільства. Поряд з освітніми, все більшу роль відігравали виховні функції наставництва.

У XVII столітті тьюторська система офіційно визнається частиною університетської системи. В період з XVIII до середини XIX ст. в англійських університетах були відсутні публічні курси і кафедри. До іспитів студента готував тільки тьютор. Лише наприкінці XIX століття у вищих навчальних закладах з'являються вільні кафедри (приватні лекції), і колегіальні лекції. Однак за студентом залишалося право особистого вибору професорів і курсів.

В класичних англійських університетах (Оксфорд та Кембридж) тьютори досі займають важливе положення в навчальній і виховній роботі, і включені до штатного розпису. Провідні британські вчені-педагоги

вважають, що студент формується як спеціаліст тільки в умовах так званого тісної академічної співпраці, де існує зворотній зв'язок між студентом і викладачем, і всім професорсько-викладацьким складом, а тьютор є сполучною ланкою, що забезпечує цілісність академічної освіти.

Поняття “тьютор” в історико-педагогічному контексті набуває значення помічника, наставника, адвоката студента. В сучасній педагогіці виділяють декілька трактувань терміну “тьютор”. Проте, всі вони мають спільну рису – тьютор працює індивідуально з кожним студентом, орієнтуючись на його інтереси. Посилаючись на точку зору Т. М. Ковальової, слід підкреслити, що здійснювати тьюторську діяльність можливо лише у відкритому інформаційному просторі, головною метою якого є прагнення навчити людину максимально використати різноманітні ресурси для побудови своєї освітньої програми. Отже, “тьютор – це педагог, котрий працює на основі принципу індивідуалізації та супроводжує побудову індивідуальної освітньої програми”.

Важливе значення надається ролі тьютора, як фахівця певного предмета чи дисципліни. “У нього повинні бути ґрунтовні знання, щоб виходити на рівень методології певної навчальної дисципліни, щоб до нього тяглися світлі голови молоді” [3].

Тьюторство як традиційна форма навчання у Великобританії змінюється згідно з часовими вимогами суспільства. За період існування системи значно розширюються функції тьютора (наставника), трансформується змістовна лінія тьюторства. Згідно з даними освітньої стратегії Оксфордського університету, автор зазначає, що тьюторство визначається як “незалежне навчання, що здійснюється під керівництвом і за допомогою тьюторіалів і занять в маленьких групах, що спрямовані на потреби кожного студента і розвиток його її здібностей критично мислити, ідентифікувати і оцінювати відповідні джерела” [3].

Більшість науковців розглядають тьюторство як модульно-тьюторську технологію індивідуалізації освіти, що передбачає, систему засобів і створення реальних умов для входження кожного суб'єкта з його прагненнями і можливостями в процес навчання, як управління ним своєю власною освітньою траєкторією [2, 7].

Іншими дослідниками тьюторство визначається як технологія індивідуального супроводу процесу освоєння певної діяльності. При цьому, на відміну від учителя і викладача, тьютор піклується про індивідуальне формування певної особистості, про окремі, лише їй притаманні засоби навчання і виховання.

Бойко Алла своїх дослідженнях виокремлює ряд основоположних тенденцій розвитку тьюторства: толерантність, духовні системи цінностей, суб'єкт-суб'єктна взаємодія, людиноцентризм, аксіологічні орієнтири, індивідуально-гуманістична парадигма.

Автор дисертаційного дослідження “Научно-практические основы формирования тьюторской позиции педагога” А. П. Махов розглядає діяльність тьютора, як діяльність консультанта, опікуна наставника [5].

Тьютор займається супроводом діяльності учня чи студента. Котрий є суб'єктом власної життєдіяльності і здатний самостійно вибудовувати свій індивідуальний освітній маршрут.

Окрім поняття тьютор у сучасній педагогічній літературі зустрічається поняття менторство. Посилаючись на результати конференції “Поліпшення постійного професійного розвитку” (квітень 2001 р.), Я. М. Бельмаз у своїй монографії “Професійна підготовка викладачів вищої школи у Великобританії та США” наводить два визначення менторства, які були там прийняті:

“Довірливі конфіденційні стосунки з більш досвідченою, часто старшою людиною, яка виступає в ролі радника. Це захищені стосунки, “стосунки незасудження”, які сприяють навчанню. Накопиченню досвіду та професійному розвитку”.

“Менторство (наставництво) передбачає уважне ставлення до порад, рекомендацій, обмін досвідом (часто взаємний), професійну дружбу, розвиток професійної інтуїції за допомогою рефлексії, заохочення” [2].

Роджерс К. ввів термін “фасилітатор”, що має багато спільного з функціональними обов'язками тьютора. Під цим поняттям розуміють педагога, який має допомогти учневі вчитися, виразити себе як особистість, зацікавити, підтримати під час пошуку знань [8, с 953-954]. В цій ролі викладач не пропонує своїх рішень, а лиш підводить, стимулює до продукування своїх. Фасилітатор дає змогу учасникам концентруватися на цілях та змісті навчання. Він допомагає групі зрозуміти спільну мету і підтримує позитивну групову динаміку для досягнення цієї мети в процесі дискусії, однак, не захищаючи при цьому жодну з позицій або сторін. Тим самим він полегшує процес комунікації, роблячи його комфортним для всіх учасників.

Тьюторство, як одна з форм наставництва, в свою чергу, розглядається і як професія і як професійно-педагогічна позиція. Тьюторський супровід студентів у процесі самоосвіти є видом гуманітарного педагогічного супроводу, в ході якого педагог-тьютор створює умови підопічному для здійснення самоосвітньої діяльності.

Мета діяльності тьютора полягає в супроводі процесу становлення студента як суб'єкта власної діяльності в ситуації невизначеності через роботу з індивідуальною освітньою програмою.

Махов А. П. підкреслює роль тьюторської позиції, як особливої професійної якості, що характеризує ціннісно-змістовне відношення педагога до своєї професії і освіти в цілому.

Сучасний тьютор в вищій школі Англії вбирає в себе функції куратора, викладача, консультанта, фасилітатора, викладача дистанційного навчання. Гуртова Е. Ю. в своїх працях виокремлює поняття – академічне тьюторство, як різновид тьюторства, сферою застосування якого є навчальний процес. На думку автора, академічне тьюторство передбачає допомогу саме в розвитку успішності в навчальній діяльності. Академічні тьютори зустрічаються зі своїми підопічними декілька разів на семестр і не лише з приводу навчання, а й у тих випадках, коли студент має проблеми з

успішністю, чи ефективністю підготовки до складання тесту тощо. Функціональні обов'язки академічного тьютора може взяти на себе магістр з обов'язковою психолого-педагогічною або спеціальною тьюторською підготовкою. Саме академічний тьютор допомагає в проектуванні та реалізації індивідуального навчального плану, що є надзвичайно актуально при кредитно-модульній системі навчання [4].

Одним із видів тьюторської системи освіти є студентське тьюторство, що реалізується студентами-однолітками. Гуртовая Е. Ю. вказує на те, що саме студент-тьютор надаючи посильну навчальну чи консультаційну допомогу має більший вплив на тьюторанта порівняно з педагогом. Особливістю тьюторського супроводу студентів вищого навчального закладу є особистісна взаємодія суспільної діяльності студентів першокурсників (тьюторантів) та студентів-старшокурсників (тьюторів). В процесі цієї діяльності відбувається побудова, осмислення та реалізація програм професійного і особистісного розвитку студентів.

“Студенти молодших курсів навчаються використовувати інфраструктуру ВУЗів як ресурс своєї індивідуальної освітньої програми, оволодівають знаннями, набувають професійно-важливих якостей, освоюють нові види професійної діяльності та отримують суб'єктивний досвід емоційно-ціннісного ставлення до неї”, зазначає Н. В. Пилипчевська у своїх наукових дослідженнях [6].

Отже, студент старшокурсник виступає в ролі наставника, тьютора, який створює умови для побудови та реалізації індивідуальних програм розвитку студентів-першокурсників, здійснює психолого-педагогічну підтримку і здійснює супровід з формування суб'єктної позиції.

Доцільним є твердження автора щодо підвищення активності в проектній та дослідницькій діяльності, як у студентів-першокурсників, так і студентів-тьюторів через залучення студентів у різноманітні види позанавчальної діяльності та використання форм і методів тьюторської діяльності (тьюторські бесіди, тьюторські години, тьюторіал, тьюторські майстерні, психолого-педагогічні тренінги, виїзні семінари-практикуми, школи інтерактивного навчання та ін.) і технологій активного навчання [6].

Нині тьютор реалізує такі ролі:

– організатора навчальної діяльності і середовища, в якій особа, що навчається, має можливість самостійно визначати свої освітні цілі і засоби, вибудовувати індивідуальну траєкторію навчання;

– консультанта (допомагає студенту визначати і досягати своїх життєвих і пов'язаних з ними освітніх цілей; сприяє розробці індивідуальної освітньої програми; забезпечує самовизначення особи, що навчається, щодо процесу навчання та його окремих елементів; допомагає визначитися з використанням результатів навчання у подальшому професійному розвитку;

– наставника (супроводжує студента за його індивідуальної траєкторії розвитку, організовуючи умови для рефлексії точок самовизначення: успіхів і невдач в отриманні бажаних результатів, способів і засобів їх досягнення).

З поширенням доступу до глобальної мережі Інтернет набув значної популярності такий вид супроводу студентів як онлайн-тьюторство, що реалізується як в індивідуальному так і в груповому навчанні. Онлайн-тьюторство здійснюється у формі онлайн діалогів, онлайн дискусій, онлайн консультування тощо.

Висновки. Отже, тьюторство є однією з найбільш ефективних зарубіжних форм індивідуальної роботи студента і викладача, що спрямована на формування стійкої мотивації і зацікавленості в майбутній професії, прагнення до самоосвіти та самовиховання. Зародження та розвиток тьюторської системи освіти відбувався у британських університетах, зокрема в Кембріджі та Оксфорді, де і нині не втрачає своєї актуальності та має попит. Поняття тьютор багато варіативне і має декілька трактувань: ментор, наставник, помічник. Їх всіх об'єднує те, що тьютор піклується про індивідуальне формування знань студента, засоби його навчання та виховання. Подальші дослідження в цьому напрямі є надзвичайно актуальними, оскільки сприятимуть пошуку, вивченню, розробці та впровадженню найефективніших світових технологій навчання в нашу українську систему освіти.

Використана література:

1. *David P. THE OXFORD TUTORIAL: 'Thanks, you taught me how to think' / Palfreyman David. – Oxford : OxCHEPS, 2001. – 128 p.*
2. *Бельмаз Я. М. Професійна підготовка викладачів вищої школи у Великій Британії та США : монографія / Я. М. Бельмаз ; Горлів. держ. пед. ін-т інозем. мов. – Горлівка, 2010. – 304 с.*
3. *Бойко А. Тьютор – якісно вища педагогічна позиція і новий простір духовно-моральної взаємодії / Алла Бойко // Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. – 2011. – С. 4-10.*
4. *Гуртовая Е. Ю. Анализ опыта тьюторского сопровождения в высшем образовании Англии / Е. Ю. Гуртовая, А. А. Гуртовой // Теория и методика профессионального образования. – 2016. – № 3. – С. 102-106.*
5. *Махов А. П. Научно-практические основы формирования тьюторской позиции педагога : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 "Общая педагогика, история педагогики и образования" / Махов Александр Павлович. – Нижний Новгород, 2012. – 24 с.*
6. *Пилипичевская Н. В. Тьюторское сопровождение адаптации студентов к учебно-воспитательному процессу педагогического вуза : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Наталия Викторовна Пилипичевская. – Красноярск, 2010. – 213 с.*
7. *Профессия "Тьютор" / Т. М. Ковалева, Е. И. Кобыща, С. Ю. Попова (Смолик) [та ін.]. – Москва : Тверь : "СФК-офис", 2012. – 246 с.*
8. *Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України ; головний редактор В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.*

References:

1. *David P. THE OXFORD TUTORIAL: Thanks, you taught me how to think / Palfreyman David. – Oxford : OxCHEPS, 2001. – 128 p.*
2. *Belmaz Ya. M. Profesiina pidhotovka vykladachiv vyshchoi shkoly u Velykii Brytanii ta SshA : monohrafiia / Ya. M. Belmaz ; Horliv. derzh. Ped. In-t inozem. mov. – Horlivka, 2010. – 304 с.*
3. *Boiko A. Tiutor – yakisno vyshcha pedahohichna pozytsiia I novyi prostir dukhovno-moralnoi vzaiemodii / Alla Boiko // Poltavskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni V. H. Korolenka. – 2011. – S. 4-10.*

4. Gurtovaya Ye. Yu. Analiz opyta tyutorskogo soprovozhdeniya v vysshem obrazovanii Anglii / Ye. Yu. Gurtovaya, A. A. Gurtovoy // Teoriya i metodika professionalnogo obrazovaniya. – 2016. – № 3. – S. 102-106.
5. Makhov A. P. Nauchno-prakticheskie osnovy formirovaniya tyutorskoy pozitsii pedagoga : avtoref. dis. ... kand. Ped. Nauk : spets. 13.00.01 “Obshchaya pedagogika, istoriya pedagogiki i obrazovaniya” / Makhov Aleksandr Pavlovich. – Nizhniy Novgorod, 2012. – 24 s.
6. Pilipichevskaya N. V. Tyutorskoe soprovozhdenie adaptatsii studentov k uchebno-vospitatelnomu protsessu pedagogicheskogo vuza : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.01 / Nataliya Viktorovna Pilipichevskaya. – Krasnoyarsk, 2010. – 213 s.
7. Professiya “Tyutor” / T. M. Kovaleva, Ye. I. Kobysheva, S. Yu. Popova (Smolik) [ta in.]. – Moskva : Tver : “SFK-ofis”, 2012. – 246 s.
8. Entsyklopediia osvity / Akademiia ped. Nauk Ukrainy ; holovnyi redaktor V. H. Kremin. – Kyiv : Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.

СТЕПАНЕНКО О. О. Обоснование понятия “тьютор” в образовательно исследовательском пространстве.

В статье осуществлен анализ научных трудов посвященных становлению и развитию тьюторской системы образования в Великобритании. Раскрыта сущность понятия тьютор и охарактеризованы его разновидности. Рассмотрены понятия тьюторства как независимого обучения, осуществляется под руководством и с помощью тьюториалов и занятий в маленьких группах, направленных на потребности каждого студента и развитие его его способностей критически мыслить, идентифицировать и оценивать соответствующие источники. Описанные понятия “ментор”, “фасилитатор” как разновидности индивидуального сопровождения в высшей школе Великобритании. Освещены основные направления работы тьютора соответствии с его ролью, как организатора, консультанта, наставника. Проанализированы академическое и студенческое тьюторство как отдельные виды деятельности в британской высшей школе.

Ключевые слова: тьюторство, тьютор, ментор, наставник, тьюторская система.

STEPANENKO O. O. The genesis of the concept “tutor” in the work of the scientists (researchers).

The article contains information about analysis of scientific works, devoted to formation and development tutorial system of education in Great Britain. It is solved the contest of the term ‘tutor’ and shown its varieties. It is reviewed the concept of tutoring as an independent education is carried out under the guidance and with the help of tutors and classes in small groups directed at the needs of each student and the development of his ability to think critically, identify and evaluate relevant sources. The concepts of “mentor”, “facilitator” as variety of Individual Accomplishments at UK Higher School are described. The main directions of the work of the tutor in accordance with his role as organizer, consultant, mentor are highlighted. It is analyzed the academic and student tutoring as separate activities in the British high school.

Keywords: tutoring, tutor, mentor, facilitator, tutorial system.